

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Ostravě rozhodl samosoudkyní JUDr. Kateřinou Štěpánovou, Ph.D., ve věci

žalobce: **nezletilý R. Ř.**
zastoupen advokátkou Mgr. Zuzanou Zádrapovou
sídlem Nádražní 879/27, 702 00 Ostrava

proti
žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**
sídlem Na Poříčním právu 1, 128 01 Praha 2

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 14. 3. 2023, č. j. MPSV-2023/58684-923,
ve věci příspěvku na péči,

takto:

- I. Rozhodnutí Ministerstva práce a sociálních věcí ze dne 14. 3. 2023, č. j. MPSV-2023/58684-923, **se ruší** a věc se **vrací** žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalovaný **je povinen zaplatit** žalobci náklady řízení ve výši **2 600 Kč** k rukám Mgr. Zuzany Zádrapové, advokátky se sídlem v Ostravě, Nádražní 879/27, a to do 30 dnů od nabytí právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I. Specifikace věci

1. Žalobce se domáhá zrušení v záhlaví specifikovaného rozhodnutí žalovaného (dále jen „napadené rozhodnutí“), jímž bylo zamítnuto jeho odvolání a potvrzeno rozhodnutí Úřadu práce České republiky – krajské pobočky v Ostravě ze dne 27. 9. 2022 (dále též jen „správní orgán prvního stupně“ a „prvostupňové rozhodnutí“), na jehož základě žalobci nebyl přiznán příspěvek na péči v žádném jeho stupni ve smyslu zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o sociálních službách“).

II. Skutková zjištění vycházející z obsahu správních spisů

2. Žalobce požádal o příspěvek na péči v měsíci březnu 2022.
3. Dne 12. 4. 2022 bylo provedeno sociální šetření, o němž byl sepsán záznam, z něhož se podává, že žalobce není nijak omezen v pohybu, cestuje automobilem, přepravy v MHD je schopen pouze v doprovodu, neboť se bojí, sám by to nezvládl. Žalobce znal své jméno, datum narození, místo bydliště. V domácím prostředí i v prostředí školy se orientuje, nosí digitální hodinky, na nichž pozná čas, chápe pojmy jako je ráno, odpoledne, večer. Žalobce příliš nekomunikoval, pouze jednoslovně odpovídal, oční kontakt neudržel, byl schopen pochopit obsah přijímaných a sdělovaných zpráv; psát umí, obrazovým a zvukovým signálům rozumí, sleduje určité programy v televizi, tablet nemá, vlastní telefon, hovor přijme, je schopen zavolat, textové zprávy nepíše. Nezletilý se nestravuje ve školní jídelně, sám si nenakrájí např. knedlík, má potíže s jemnou motorikou, rodiče zkoušeli, aby si nesl sám jídlo na talíři, ale vylil je; jí jen vidličkou a lžící. V průběhu šetření snědl sám vývar s nudlemi. Je schopen se napít z hrnku či sklenice. Veškerou stravu připravuje zákonný zástupce. Oblečení chystá zákonný zástupce, sám by si nevybral, většinou se sám obleče, svleče, obuje i zuje; tkaničky nezaváže, barvu si vybírá sám, manipulaci zvládá se slovní dopomocí. Je schopen sám si umýt ruce, obličeje, okoupe se slovní dopomocí, má snahu se osušit, nehty na rukou i nohou není potřeba stříhat, neboť si je loupe, nečeše se, neholí, zubní hygienu provádí sám. Fyziologickou potřebu vykoná na toaletě. Je schopen se sám očistit, inkontinenční pomůcky nepoužívá. Na logopedii již nedochází, epileptický záchvat měl asi před dvěma lety naposledy, záchvaty vyvolává stres, není schopen sám si nic ošetřit, dietu nemá, má vysokou kazivost zubů, bere čtyři druhy léků, které mu chystá a podává zákonný zástupce. Byla diagnostikována lehká mentální retardace a autismus. V době sociálního šetření navštěvoval 7. třídu speciální základní školy, ve třídě je asi 14 dětí, má k dispozici asistenta, se spolužáky se příliš nebaví, mimo školu se s nimi nestýká. Většinu času sedí na svém místě. Jiné kamarády nemá. Hraje tenis, resp. pinká do míčku. Má silný vztah k otci, všude za ním chodí. Koníčky nemá, hraje si s fenkou, kterou mají v domácnosti, sám by ji ale nevyvenčil.
4. Dne 1. 6. 2022 byl vypracován posudek lékaře Okresní správy sociálního zabezpečení (dále jen „OSSZ“) Ostrava, podle něhož je žalobce osobou do věku 18 let věku, která nesplňuje zdravotní podmínky pro uznání stupně závislosti. Žalobce nezvládá z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, jehož příčinou je lehká mentální retardace, opožděný vývoj řeči, ADHD a epilepsie, dvě ze základních životních potřeby, jimiž jsou „péče o zdraví“ a „osobní aktivity“.

5. V návaznosti na nesouhlas žalobce s posudkovými závěry a doložení dalších lékařských zpráv byl zdravotní stav žalobce opětovně posouzen dne 1. 8. 2022. V doplňujícím posudku lékařka OSSZ Ostrava setrvala na svém posudkovém závěru ze dne 1. 6. 2022.
6. Na podkladě výše citovaného posudku vydal správní orgán prvního stupně dne 27. 9. 2022 rozhodnutí, jímž žalobci nepřiznal příspěvek na péči.
7. Prvostupňové rozhodnutí bylo napadeno odvoláním namítajícím, že žalobce krom životních potřeb uznaných za nezvládané („osobní aktivity“ a „péče o zdraví“) není s to s ohledem na svůj zdravotní stav spočívající v opožděném vývoji a umocněným epilepsií, zajistit péči o svou osobu v oblastech: „stravování“, „tělesná hygiena“ a „orientace“. Žalobce není schopen vykonávat běžnou osobní hygienu bez dopomoci další osoby, není schopen udržovat dietní režim, sám si naservírovat či naporcovat připravené jídlo, není schopen se samostatně pohybovat a orientovat se v okolí místa bydliště, natož na delších trasách, všude jej doprovází matka, není schopen orientace osobou, časem, místem a v obvyklých situacích. Namítá též, že žalobce nebyl osobně zhlédnut posuzujícím lékařem. Poukázal na zprávu o genetickém vyšetření ze dne 18. 8. 2022.
8. Žalovaný zadal posudkové komisi Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky (dále též jen „PK MPSV“), pracoviště Ostrava, zpracování posudku, jež ve svém zhodnocení ze dne 15. 2. 2023 shodně jako lékařka OSSZ neuznala u žalobce jako samostatně nezvládanou základní životní potřebu „osobní aktivity“ a „péči o zdraví“. Posudková komise došla k závěru, že u žalobce není ze zdravotního hlediska omluvitelné, aby nezvládal zbývající základní životní potřeby. U žalobce jsou zachovány funkční schopnosti nutné ke zvládnutí zbývajících základních potřeb. Žalobce nebyl osobně přítomen jednání posudkové komise zasedající ve složení posudkový lékař, další lékař s odborností psychiatrie a tajemnice.
9. Žalovaný požádal dne 16. 2. 2023 PK MPSV Ostrava o doplnění posudku ze dne 15. 2. 2023, přičemž dle žalovaného posudková komise zhodnotila schopnosti žalobce zvládat neuznané základní životní potřeby jen po stránce pohybové, aniž by posoudila rovněž dle úrovně jeho mentálních schopností. Při posuzování vycházela posudková komise převážně ze sociálního šetření, bez dostatečného medicínského zhodnocení. Posouzení tak nebylo kompletní.
10. PK MPSV Ostrava zpracovala dne 1. 3. 2023 doplňující posudek ke svému posudku ze dne 15. 2. 2023. Komise zasedala ve stejném složení jako dne 15. 2. 2023, žalobce nebyl jednání osobně přítomen. Posudková komise setrvala na závěrech z března 2023. K potřebě „orientace“ uvedla, že tato základní životní potřeba se posuzuje pouze v přirozeném sociálním prostředí, nikoliv mimo něj, a takovéto orientace je žalobce schopen, a to mj. dle objektivizovaného nálezu psychiatrické ambulance ze dne 27. 5. 2022, podle které je plně orientován a jeho mentální postižení mu umožňuje, aby se orientoval v obvyklých situacích; rovněž epilepsie je klinicky kompenzovaná dle nálezu z neurologie ze září 2021 při vhodné kombinaci antiepileptik, a není na překážku pro zvládnutí této potřeby. K potřebě „stravování“ komise uvedla, že dle lékařských nálezů není nařízen dietní režim, vzhledem k lehkému mentálnímu postižení a kompenzované epilepsii je schopen žalobce naporcovat si a naservírovat stravu, sám se nají a napije, je schopen tuto potřebu zvládat jak po stránce fyzické, tak mentální. K oblasti „tělesné hygieny“ PK MPSV upřesnila, že genetické vyšetření z 18. 8. 2022 neprokazuje neschopnost žalobce tuto potřebu zvládat. Přítomnost

pečující osoby má pouze preventivní charakter, nemá medicínského opodstatnění, vzhledem ke svému postižení je žalobce tuto potřebu fyzicky i mentálně zvládat sám, což prokazují odborné nálezy z oboru psychiatrie a neurologie. V rámci doplňujícího posudku PK MPSV zhodnotila i zprávu psychiatrie ze dne 7. 10. 2022 a konstatovala, že nález nepřináší nové posudkově významné skutečnosti.

11. Žalovaný rozhodl napadeným rozhodnutím dne 14. 3. 2023, v němž zrekapituloval dosavadní průběh řízení a závěry PK MPSV Ostrava, které již považoval za úplné a přesvědčivé.

III. Obsah žaloby

12. Žalobou doručenou zdejšímu soudu dne 3. 5. 2023 má žalobce napadené rozhodnutí za nezákonné a nesprávné; domáhá se jeho zrušení.
13. Žalobce podtrhuje, že kromě dvou neuznaných základních životních potřeb nezvládá minimálně základní životní potřeby „stravování“, „tělesná hygiena“ a „orientace“.
14. Domnívá se, že posudek PK MPSV Ostrava, na němž žalovaný založil své rozhodnutí, je neúplný a nepřesvědčivý, a jeho závěry jsou tak nesprávné a nepodložené. Poukazuje na to, že schopnost žalobce vykonávat základní aktivity je omezena vývojovým opožděním zatíženým epilepsií, přičemž tyto diagnózy vyplývají ze zdravotní dokumentace žalobce a jím podložených nálezů.
15. V konkrétnostech má za to, že žalobce není schopen provést hygienu dostačujícím způsobem bez dopomoci matky, toto nemůže ani při dlouhodobé snaze nacvičit. Není schopen dodržovat uložený dietní režim, sám si naservírovat či naporcovat potravu, vybrat si ke konzumaci hotový nápoj, rozdělit stravu na menší kousky. Žalobce též není s to se orientovat se samostatně v okolí místa bydliště, natož na delších trasách, všude jej musí doprovázet matka, není orientován osobou, časem a místem, není s to orientovat se v obvyklých situacích a přiměřeně v nich reagovat.
16. Též namítá, že ve věci žalobce nebyl osobně zhlédnut posudkovou komisí.

IV. Vyjádření žalovaného

17. Žalovaný po podrobné rekapitulaci dosavadního řízení sdělil, že nemá pochybnosti o odborném posouzení zdravotního stavu žalobce. Dle žalovaného jsou v souzené věci posudky adekvátním podkladem pro rozhodnutí.
18. Žalovaný navrhl zamítnutí žaloby.

V. Posouzení věci krajským soudem

19. Krajský soud shledal žalobu přípustnou, podanou oprávněnou osobou [§ 65 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s.ř.s.“)] a včasnou (§ 72 odst. 1 s.ř.s.). V přezkumném řízení soudním je soud povinen zkoumat, zda vydané

rozhodnutí je zákonné a bezvadné. Při přezkumu přitom respektuje vymezené žalobní body (§ 75 odst. 2 věta první zákona s.ř.s.).

20. Žaloba je důvodná.

V. 1. Úvodní úvahy

21. Krajský soud nejprve stručně shrnuje relevantní právní úpravu a judikaturu dopadající na souzenou věc.
22. Příspěvek na péči se poskytuje osobám závislým na pomoci jiné fyzické osoby (§ 7 odst. 1 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „zákon o sociálních službách“). Nárok na tento příspěvek má oprávněná osoba, která z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebuje pomoc jiné fyzické osoby při zvládání základních životních potřeb v rozsahu stanoveném stupněm závislosti podle § 8, pokud jí tuto pomoc poskytuje osoba blízká nebo asistent sociální péče uvedený v § 83 nebo poskytovatel sociálních služeb, který je zapsán v registru poskytovatelů sociálních služeb podle § 85 odst. 1 nebo dětský domov, anebo speciální lůžkové zdravotnické zařízení hospicového typu; nárok na příspěvek má tato osoba i po dobu, po kterou je jí podle zvláštního právního předpisu poskytována zdravotní péče v průběhu hospitalizace (§ 7 odst. 2 zákona o sociálních službách).
23. Podle § 8 odst. 2 zákona o sociálních službách se osoba starší 18 let věku se považuje za závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve a) stupni I (lehká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat tři nebo čtyři základní životní potřeby, b) stupni II (středně těžká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat pět nebo šest základních životních potřeb, c) stupni III (těžká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat sedm nebo osm základních životních potřeb, d) stupni IV (úplná závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat devět nebo deset základních životních potřeb, a vyžaduje každodenní pomoc, dohled nebo péči jiné fyzické osoby.
24. Podrobná kritéria pro posuzování schopnosti zvládat základní životní potřeby obsahuje příloha č. 1 vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „prováděcí vyhláška“). Podle § 2a prováděcí vyhlášky platí, že pokud osoba není schopna z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu zvládat alespoň jednu z aktivit, která je pro schopnost zvládat základní životní potřebu vymezena v příloze č. 1 k této vyhlášce, není schopna základní životní potřebu zvládat, a to bez ohledu na příčinu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu.
25. Ve věci je možno dále připomenout, že z dikce § 25 odst. 3 zákona o sociálních službách vyplývá, že při posuzování stupně závislosti se vychází ze zdravotního stavu osoby doloženého nálezem vydaným poskytovatelem zdravotních služeb (...), z výsledku sociálního šetření a zjištění potřeb osoby, popřípadě z výsledků funkčních vyšetření a z výsledku vlastního vyšetření posuzujícího lékaře. Posuzování stupně závislosti provádějí okresní správy sociálního zabezpečení [§ 8 odst. 1 písm. g) zákona č. 582/1991 Sb., o

organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů], v odvolacím řízení potom žalovaný, který za tímto účelem zřizuje posudkové komise jako své specializované orgány (§ 28 odst. 8 zákona o sociálních službách ve spojení s § 4 odst. 2 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení).

26. Je dále nutno si uvědomit, že posudkové řízení před posudkovou komisí je specifickou formou správní činnosti (srov. § 16a zákona č. 582/1991 Sb.) spočívající v posouzení zdravotního stavu občana a některých důsledků z něj vyplývajících pro oblast sociálního zabezpečení a důchodového pojištění. Jde o postup posudkového orgánu, jehož hlavním obsahem je posudková činnost, která předpokládá vedle odborných lékařských znalostí též znalosti z oboru posudkového lékařství. Výsledkem posouzení je potom odborný posudek, který je pro správní orgán stěžejním důkazem, a na který je při nedostatku odborné erudice odkázán. Proto je třeba klást zvýšený důraz na jednoznačnost, určitost, úplnost a přesvědčivost každého takového posudku. Tyto náležitosti posudek splňuje pouze v případě, že se v něm posudková komise vypořádá se všemi rozhodnými skutečnostmi, přihlédne k potížím udávaným účastníkem řízení, výsledkům sociálního šetření a lékařským zprávám. Své závěry musí posudková komise náležitě podložit a odůvodnit. Je nezbytné, aby posudek obsahoval vysvětlení, jakým způsobem posudková komise hodnotila veškeré posudkové podklady, které z nich považovala za relevantní, případně z jakého důvodu se od závěrů uvedených v některých z nich odchýlila. Posuzovaný zdravotní stav potom musí být popsán dostatečně jasně a přesně, aby nevystávaly žádné další pochybnosti. Případné chybějící či nepřesně formulované náležitosti posudku, které způsobují jeho nepřesvědčivost či neúplnost, totiž správní orgán nemůže nahradit vlastní úvahou, pro niž nemá potřebnou odbornou erudici (srov. například rozsudek ze dne 5. 3. 2015, č. j. 6 Ads 299/2014-25).
27. Dále je třeba zdůraznit, že posudek zpracovaný posudkovým lékařem (či PK MPSV) hodnotí soud jako každý jiný důkaz podle zásady volného hodnocení důkazů, v zásadě se však omezuje na hodnocení úplnosti a přesvědčivosti posudku (v tomto směru srov. konstantní judikaturu Nejvyššího správního soudu, např. rozsudek ze dne 25. 9. 2003, č. j. 4 Ads 13/2003-54, rozsudky ze dne 3. 4. 2013 č. j. 6 Ads 158/2012-24 či ze dne 14. 3. 2018, č. j. 6 Ads 23/2018-37, a mnohé jiné), případně, namítal-li to žalobce, zda byla příslušná posudková komise řádně obsazena. Posudek, který splňuje požadavek úplnosti a přesvědčivosti a který se vypořádává se všemi rozhodujícími skutečnostmi, pak bývá zpravidla rozhodujícím důkazem pro posouzení správnosti a zákonnosti přezkoumávaného rozhodnutí.
28. Z hlediska souzené věci zbývá dodat, že ve věci příspěvku na péči je rozsah přezkumu napadeného rozhodnutí ze strany krajského soudu limitován, neboť pro posouzení zdravotního stavu žalobce jako žadatele o příspěvek je třeba odborných medicínských znalostí (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 9. 2015, č. j. 4 Ads 167/2015-27). Podle citovaných rozhodnutí soudy nemají potřebné znalosti pro hodnocení dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, jeho vlivu na schopnost zvládat základní životní potřeby. Rozhodnutí v dané věci je tak závislé především na odborném lékařském posouzení, k němuž je ze zákona povolána právě posudková komise. Správní orgán, a následně i soud, je pouze oprávněn a zároveň též povinen vyhodnotit, zda lékařský posudek o zdravotním stavu, ze kterého při posouzení nároku na příspěvek na péči vychází, splňuje požadavky na úplnost, správnost a přesvědčivost.

V. 2. Posouzení základní životní potřeby „orientace“

29. Žalovaný napadené rozhodnutí opírá zejména, ne-li výhradně, o závěry posouzení zdravotního stavu žalobce na podkladě posudku PK MPSV Ostrava ze dne 15. 2. 2022 a jeho doplnění ze dne 1. 3. 2022, které přejímá.
30. Žalobce závěry posudků zpochybňuje, přičemž má za to, že žalovaný nedostatečně vyhodnotil jeho diagnózu umocněnou epilepsií.
31. Krajský soud se neztotožnil s posudkovým závěrem týkajícím se schopností žalobce zvládat základní životní potřeby „orientace“, resp. s napadeným rozhodnutím, neboť má za to, že způsob, jakým se PK MPSV Ostrava, a následně i žalovaný, vypořádali s otázkou schopnosti žalobce zvládat schopnosti orientace, resp. způsob vyhodnocení schopnost žalobce zvládat vyhláškou předpokládané jednotlivé aktivity těchto schopností, nemůže dostát požadavkům úplnosti, správnosti a přesvědčivosti.
32. Co se týče schopnosti „orientace“, příloha č. 1 prováděcí vyhlášky k zákonu o sociálních službách pod písmenem b) specifikuje konkrétní aktivity, které musí osoba zvládat pro to, aby byla daná životní potřeba uznána jako zvládnutá, takto: poznávat a rozeznávat zrakem a sluchem, mít přiměřené duševní kompetence, orientovat se osobou, časem a místem, orientovat se v přirozeném sociálním prostředí, orientovat se v obvyklých situacích a přiměřeně v nich reagovat.
33. Již výše bylo zdůrazněno, že pokud osoba není schopna zvládat alespoň jednu z vymezených aktivit, považuje se tato životní potřeba za nezvládnutou.
34. Dle PK MPSV Ostrava žalobci jeho fyzická i mentální kapacita dovoluje zvládnout schopnost, přičemž tato životní potřeba se posuzuje pouze v přirozeném sociálním prostředí, nikoliv mimo něj, a takovéto orientace je žalobce schopen, a to mj. dle objektivizovaného nálezu psychiatrické ambulance ze dne 27. 5. 2022; rovněž epilepsie je klinicky kompenzovaná dle nálezu z neurologie ze září 2021 při vhodné kombinaci antiepileptik, a není na překážku pro zvládání této potřeby. orientaci místem, časem i osobou.
35. Krajský soud nemůže akceptovat argument žalovaného, že schopnost „orientace“ se hodnotí toliko ve známém prostředí, jímž reagoval na tvrzení žalobce, že se tento není schopen orientovat v místě svého bydliště, a všude musí být doprovázen matkou. Žalovaný zcela přehlíží znění písm. b) bodu 5 přílohy 1. prováděcí vyhlášky, který předpokládá i „nutnost orientovat se v obvyklých situacích a přiměřeně na ně reagovat“.
36. Pokud bychom přijali výklad žalovaného, znamenalo by to, že obvyklé situace mohou nastat toliko v domácím prostředí, což je výklad absurdní. Je přitom zjevné, že obvyklé situace mohou nastat i mimo domácí prostředí.
37. V této souvislosti krajský soud zdůrazňuje, že kritérium „orientace v obvyklém prostředí a situacích“ je nezbytné zásadně hodnotit ve vztahu ke zdravé osobě stejného věku (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 4. 2015, č. j. 9 Ads 165/2014-65). Zároveň

je nutno vzít v úvahu schopnost zvládat tuto potřebu alespoň „v přijatelném standardu“ (§ 9 odst. 5 zákona o sociálních službách; viz rovněž rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 9. 2014, č. j. 1 Ads 86/2014-40, nebo ze dne 11. 12. 2014, č. j. 10 Ads 190/2014-28). „Obvyklost“ prostředí a situace je tedy třeba posuzovat ve srovnání se zdravými jedinci stejného věku.

38. Je obecně známou skutečností, že svět zdravých dospívajících (žalobce měl ke dni vydání napadeného rozhodnutí bezmála 15 let) a jejich běžné sociální aktivity nejsou vymezeny jenom pohybem doma. Za běžné považuje s ohledem na jeho věk i pohyb po místě bydliště, škole či i místě, kde se věnuje svým mimoškolním aktivitám (nezletilá dle sociálního šetření „hraje“ tenis). Nejvyšší správní soud se např. v rozsudku ze dne 28. 4. 2017, č. j. 5 Ads 80/2016-22, v souvislosti s potřebnou orientací zabýval tím, zda stěžovatel trpící mj. poruchou autistického spektra sám nastoupí do autobusu, koupí si lístek, jde sám nakoupit.
39. PK MPSV Ostrava a žalovaný se ovšem s faktem, že žalobce nezvládá orientaci v místě svého bydliště a všude musí být doprovázen vypořádali pouhým sdělením, že „v přirozeném prostředí se zvládá žalobce orientovat“. Takovéto vypořádání nicméně ve světle citovaných judikaturních závěrů neobstojí. Úvaha ohledně schopnosti orientovat se v obvyklém prostředí a komparace s vrstevníky v napadeném rozhodnutí zcela abscentuje.
40. Nelze též odhlédnout od poznámky vyplývající ze sociálního šetření, že by žalobce nezvládl cestu MHD bez doprovodu, neboť se bojí. Uvedené nebylo v napadeném rozhodnutí, resp. posudcích vyhodnoceno, byť posudek PK MPSV poměrně hojně ze závěrů sociálního šetření ze dne 12. 4. 2022 cituje, uvedenou skutečnost zcela opomíjí.
41. Krajský soud tedy k této schopnosti uzavírá, že žalovaný, resp. PK MPSV, měli právě posuzovanou schopnost u žalobce hodnotit ve vazbě na schopnosti zdravých jedinců obdobného věku, aby mohlo být náležitě dovozeno, zda ji žalobce zvládá či nikoliv. Bylo na místě zhodnotit, zda žalobce tuto potřebu zvládá v přijatelném standardu oproti svým vrstevníkům, a nikoliv rezignovat na řádné vyhodnocení její schopnosti orientace tvrzením, že v přirozeném prostředí uvedené zvládá. V tomto ohledu je nutno posudek PK MPSV Ostrava, který se stal podkladem napadeného rozhodnutí, hodnotit jako neúplný a nepřesvědčivý.

V. 3. Posouzení dalších základních životních potřeb

42. Výše bylo opakovaně zmíněno, že podrobná kritéria pro posuzování schopnosti zvládat základní životní potřeby obsahuje příloha č. 1 k prováděcí vyhlášce č. 505/2006 Sb., podle níž platí, že pokud osoba není schopna z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu zvládat alespoň jednu z aktivit, která je pro schopnost zvládat základní životní potřebu vymezena v příloze č. 1 k této vyhlášce, není schopna základní životní potřebu zvládat, a to bez ohledu na příčinu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu.
43. Posudek PK MPSV Ostrava ze dne 15. 3. 2022, ani ve znění doplnění ze dne 1. 3. 2022, nevyhovuje požadavkům přesvědčivosti a úplnosti kladeným na tento typ důkazního prostředku (blíže srovnej body uvedené v části V.I. tohoto rozsudku).

44. Posudky totiž ve vztahu ke sporným životním potřebám rezignovaly na vypořádání všech jednotlivých dílčích kritérií předpokládaných přílohou č. 1 prováděcí vyhlášky předpokládaných pro to, aby mohl být učiněn jednoznačný závěr o zvládnutí té které základní životní potřeby. Obdobné úvahy, přezkoumatelné a podložené závěry přitom absentují u všech (a to nejen „sporných“) základních životních potřeb, které však žalobce neučinil předmětem svých žalobních tvrzení.
45. Co se týče otázky „stravování“, příloha č. 1 vyhlášky č. 505/2006 Sb., za schopnost zvládat tuto životní potřebu považuje stav, kdy osoba je schopna: vybrat si ke konzumaci hotový nápoj a potraviny, nalít nápoj, rozdělit stravu na menší kousky a naservírovat ji, najíst se a napít, dodržovat stanovený dietní režim, konzumovat stravu v obvyklém denním režimu, přemístit nápoj a stravu na místo konzumace.
46. K uvedenému PK MPSV Ostrava v posudku ze dne 15. 2. 2023 konstatovala, částečně, obsah záznamu ze sociálního šetření, aby uvedla, že žalobce má rád některá jídla, sám je schopen se najíst, napít, má normální hybnost horních i dolních končetin, z čehož plyne, že je schopen si sám stravu naporcovat, přenést na místo konzumace, tudíž tuto základní životní potřebu zvládá. V posudku ze dne 1. 3. 2023 pak PK MPSV dodala, že žalobce nemá nařízen dietní režim, je schopen vzhledem ke svému lehkému mentálnímu postižení a kompenzované epilepsii si stravu naporcovat, naservírovat, sám se nají, napije.
47. Ze sociálního šetření přitom vyplynulo, že si žalobce nenakrájí např. knedlík, má potíže s jemnou motorikou, rodiče zkoušeli, aby si nesl sám jídlo na talíři, ale vylil je; jí jen vidličkou a lžící.
48. Z námitek žalobce se pak podává, že není schopen dodržovat uložený dietní režim, sám si naservírovat či naporcovat potravu, vybrat si ke konzumaci hotový nápoj, rozdělit stravu na menší kousky.
49. Z výše předestřené krajský soud usuzuje, že žalovaný nevyhověl v plném rozsahu zákonným a judikturním požadavkům kladeným na bezvadný posudek. Zejména, nikoliv však výlučně, se podrobně vyjádřil ke každé z dílčích aktivit, která je pro schopnost zvládat základní životní potřebu „stravování“ vymezena (absentuje úvaha směrem k výběru nápoje a potravin, k nalití nápoje, konzumace stravy v obvyklém denním režimu).
50. I dle Instrukce náměstkyně pro řízení sekce sociálně pojistných systémů č. 15/2016 ve věci posuzování zdravotního stavu pro účely zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dál jen „instrukce č. 15/2016“) se stravování v obvyklém denním režimu stejně jako pitný režim považují za důležité skutečnosti ve vztahu k potřebám dětí a osob s mentálním postižením, které nemají dostatečný náhled na stravovací a pitný režim a potřebu jeho dodržování.
51. Žalovaný rovněž dostatečně nevypořádal rozpory mezi tvrzeními žalobce a posudkovými závěry týkající se neschopnosti žalobce rozdělení a přemístění stravy. Krajský soud též postrádá vypořádání se s námitkou žalobce stran jeho problému s jemnou motorikou.

52. Co se týče otázky „tělesné hygieny“, platí, že za schopnost zvládat tuto základní životní potřebu se považuje stav, kdy osoba je schopna: použít hygienické zařízení, dodržovat tělesnou hygienu, mýt si a osušovat si jednotlivé části těla, provádět celkovou hygienu, česat se, provádět ústní hygienu, holit se.
53. K uvedenému PK MPSV Ostrava uvedla v posudku ze dne 15. 2. 2023, opět na podkladě sociálního šetření, že žalobce si sám umyje ruce, obličej, zubní hygienu provede sám, sám se i okoupe, osuší, zvládá tedy tuto životní potřebu. V posudku ze dne 1. 3. 2023 pak komise doplňuje, že přítomnost pečující osoby má pouze preventivní charakter a nemá medicínského opodstatnění.
54. Ze sociálního šetření přitom vyplynulo, že žalobce se okoupe pouze se slovní dopomocí a má pouze snahu se osušit.
55. Z námitek žalobce se pak podává, že žalobce není schopen provést hygienu dostačujícím způsobem bez dopomoci matky, toto nemůže ani při dlouhodobé staze nacvičit.
56. K této základní životní potřebě krajský soud s ohledem na výše naznačené uzavírá, že se žalovaný nedostatečně vymezil k otázce toho, že žalobce některé z dílčích aktivit zvládá vykonávat toliko pod dohledem a slovním vedením pečující osoby, nikoliv sám. Přítomnost pečující osoby u této aktivity, již PK MPSV považuje toliko za preventivní, se totiž (opět dle zmiňované instrukce č. 15/2016) předpokládá zejména z důvodu prevence pádu v souvislosti s kluzkým povrchem, nikoliv proto, aby osoba danou aktivitu byla vůbec schopna náležitě vykonat.
57. Žalovaný, nechť se řádně vypořádá s tvrzením žalobce, že potřebuje slovní dopomoc pečující osoby za účelem zvládnutí této životní potřeby, resp. jejich některých dílčích aktivit v přijatelném standardu. Je totiž nutno mít na paměti, že u osob s duševním nebo mentálním postižením je potřeba posoudit, zda, i přes to, že sice hygienu fyzicky zvládnou, mají problém s jejím dodržováním ve společensky přiměřeném/obvyklém standardu. Tento by měl být opět vyhodnocen ve vztahu k tomu co je obvyklé pro dítě/dospívající žalobcova věku.
58. Krajský soud trvá na tom, aby si žalovaný ve věci opatřil takový posudek, který vypořádá základní životní potřeby i tak, že se vyjádří ke všem aktivitám vymezujícím jednotlivé základní potřeby (viz příloha čl. 1 k prováděcí vyhlášce č. 505/2006 Sb.). Žalovaný též bude náležitě reagovat na jednotlivé námitky obsažené v odvolání, přičemž v případě potřeby doplní i skutková zjištění ve vztahu k jednotlivým v odvolání namítaným schopnostem.

V.4. Osobní vyšetření žalobce

59. V souzené věci bylo na místě, aby posudková komise přistoupila k osobnímu vyšetření žalobce (žalobce ani jednou nebyl u jednání posudkové komise přítomen) a definitivně tvrzené rozpory či nedostatky odstranila výstupy z provedeného vyšetření. Z právních předpisů sice nevyplývá ve všech případech povinnost posudkové komise umožnit na svém jednání účast posuzovaného, dle krajského soudu se ovšem v souzené věci osobní vyšetření žalobce posudkovou komisí nabízelo.

60. Takové vyšetření by mělo být pravidlem, od kterého se lze odchýlit pouze tehdy, pokud je možno vypracovat jednoznačný, úplný a přesvědčivý posudek na základě písemných podkladů; odklon od tohoto pravidla musí být náležitě odůvodněn jiným způsobem, vždy tedy musí být zohledněny konkrétní okolnosti daného případu (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 9. 2011, č. j. 4 Ads 82/2011-44, či ze dne 31. 7. 2015, č. j. 8 Ads 138/2014-73, ze dne 28. 4. 2017, č. j. 5 Ads 80/2016-22).
61. Osobní vyšetření posuzované osoby posudkovou komisí by mělo nastoupit zejména v případech, kdy existují určité nedostatky v posouzení zdravotního stavu a posouzení schopností ovlivňujících zvládání základních životních potřeb. Osobní vyšetření posuzované osoby by tak bylo způsobilé pochybnosti vyvrátit (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 5. 2015, č. j. 3 Ads 214/2014-25).
62. Nechť tedy v dalším řízení posudková komise k osobnímu vyšetření žalobce přistoupí.

V.5. Shrnutí

63. Bude na žalovaném, aby po doplnění lékařského posouzení žalobce za jeho osobní přítomnosti, detailně, bod po bodu, a přezkoumatelně vyhodnotil, ve světle dalších důkazů a v souladu s § 2a prováděcí vyhlášky, zvládnutí životních potřeb žalobcem skrze dílčí aktivity vymezené pro jednotlivé potřeby v příloze č. 1 prováděcí vyhlášky (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 6. 2014, č. 5 Ads 52/2020 j. 4 Ads 68/2014–37).
64. Vzhledem ke znění tohoto ustanovení a požadavku úplnosti a přesvědčivosti kladenému na posudek závislosti osoby judikaturou je bezpodmínečně nutné, aby se žalovaný, resp. posudková komise, vyjádřila ke schopnosti žalobce zvládat veškeré (tedy každou jednotlivou!) aktivity vyjmenované u předmětných životních potřeb v příloze č. 1 k vyhlášce č. 505/2006 Sb., a to zejména ve vztahu ke konkrétním námitkám žalobce. Nezvládnutí, byť jen jedné z vymezených aktivit znamená nezvládnutí dané životní potřeby (§ 2a vyhlášky). Jestliže z podkladů lékařského posudku vyplyne, že žalobce některou z aktivit nutných pro celkové zvládnutí určité životní potřeby sám a bez pomoci jiné osoby nezvládá a posudková komise i přesto dospěje k závěru, že tato životní potřeba je žalobcem zvládána, bude muset tento závěr dostatečně a přesvědčivě zdůvodnit (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 4. 2014, č. j. 3 Ads 50/2013–32).
65. Pro úplnost krajský soud uvádí, že ve věci nepřihlédl k lékařské zprávě ambulance dětské neurologie ze dne 14. 6. 2023, kterážto byla vypracovaná po datu napadeného rozhodnutí, a to při respektu k pravidlu vtělenému do § 75 odst. 1 s.ř.s., podle něhož při přezkumu rozhodnutí soud vychází ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodnutí správního orgánu (v souzené věci k 14. 3. 2023).

VI. Závěr a náklady řízení

66. Pakliže v souzené věci posudek PK MPSV Ostrava ze dne 15. 2. 2023, ve znění doplňujícího posudku téže komise ze dne 1. 3. 2023, vykazoval vady přezkoumatelnosti, přenesly se tyto vady i do rozhodnutí žalovaného.

67. Žalovaný zatížil své rozhodnutí vadami předpokládanými § 76 odst. 1 písm. a) s.ř.s. Soud proto napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení. V tomto žalovaný odstraní vady posudku ve shora uvedeném směru podle § 78 odst. 5 s.ř.s.
68. O náhradě nákladů řízení mezi žalobcem a žalovaným bylo rozhodnuto podle § 60 odst. 1 s.ř.s. V řízení neúspěšný žalovaný je zavázán k náhradě nákladů řízení žalobci podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (dále jen „advokátní tarif“), ve výši 2 000 Kč za 2 úkony právní služby á 1 000 Kč (první porada s klientem včetně převzetí a přípravy zastoupení a písemné podání ve věci samé) podle § 9 odst. 2 advokátního tarifu; a dále ve výši 600 Kč jako paušální náhradu hotových výdajů za 2 úkony právní služby á 300 Kč ve smyslu § 13 odst. 4 advokátního tarifu; právní zástupce přitom dle veřejných registrů není plátcem DPH. Celková náhrada nákladů řízení představuje tedy částku 2 600 Kč.
69. Tyto náklady žalobci podle obsahu spisu prokazatelně vznikly a jedná se o náklady nezbytně nutné k uplatnění jeho práv. Soud žalovaného k jejich zaplacení zavázal k rukám zástupce žalobce podle § 149 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o.s.ř.“) ve spojení s ustanovením § 64 s.ř.s.
70. Lhůtu k zaplacení soud stanovil v souladu s ustanovením § 160 odst. 1 o.s.ř., neboť tato lhůta je přiměřená možnostem žalovaného.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů od doručení tohoto rozhodnutí k Nejvyššímu správnímu soudu.

Nejvyšší správní soud kasační stížnost proti tomuto rozsudku odmítne pro nepřijatelnost, pokud nebude svým významem podstatně přesahovat vlastní zájmy stěžovatele.

Podmínkou řízení o kasační stížnosti je povinné zastoupení stěžovatele advokátem, pokud stěžovatel nebo jeho zástupce nemá vysokoškolské právnické vzdělání.

Ostrava 26. října 2023

JUDr. Kateřina Štěpánová, Ph.D.
samosoudkyně